

Історія

УДК 316.7:711.4(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20271751>

**Міські простори як джерело формування локальної історичної
свідомості**

Калініченко Вячеслав Володимирович,

доктор історичних наук, професор, доцент кафедри історії, археології та
гуманітарних наук, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-2714-9564>

Фролов Сергій Володимирович,

кандидат історичних наук, старший викладач кафедри ЮНЕСКО «Філософія
людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-2537-4650>

Кропивко Олена Михайлівна,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин і
суспільних наук, Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-3289-884X>

Прийнято: 17.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

***Анотація:** Міські простори як частина соціокультурного середовища відіграють важливу роль у формуванні локальної історичної свідомості. Вони відображають історичні процеси, зберігають колективну пам'ять і впливають на сприйняття минулого мешканцями міста. Дослідження взаємозв'язку між міським середовищем та історичною свідомістю набуває особливої актуальності в умовах сучасної урбанізації та глобалізаційних змін. Метою статті є обґрунтування ролі міських просторів у формуванні локальної історичної свідомості через їхні символічні, культурні та меморіальні функції. У дослідженні застосовано теоретичні методи аналізу, синтезу, абстрагування, індукції й дедукції для вивчення взаємозв'язку між міським простором та історичною свідомістю. Емпіричні методи, зокрема спостереження та опис, застосовано для дослідження структури й функцій міських просторів, а також визначення їхнього впливу на колективну пам'ять. Комплексний підхід дозволив виявити механізми формування історичних уявлень у міському середовищі. У результаті дослідження розкрито основні підходи до розуміння міського простору як носія історичної пам'яті. Соціокультурний підхід визначає місто як середовище формування колективних уявлень про минуле. Символічний підхід акцентує на ролі знаків і символів у закріпленні історичних смислів, тоді як меморіальний підхід розглядає міський простір як систему «місць пам'яті». Визначено основні механізми символічної репрезентації історії, зокрема топонімічний, монументальний, архітектурний і культурно-комеморативний. Встановлено, що історичний центр міста, функціональне зонування та транспортна мережа впливають на формування локальної історичної свідомості через постійний контакт мешканців із просторовими маркерами пам'яті. У висновках зазначено, що міські простори є важливими чинниками формування локальної історичної свідомості, оскільки забезпечують збереження культурної пам'яті та сприяють осмисленню історичного досвіду.*

Збереження історично значущого міського середовища є необхідною умовою підтримки локальної ідентичності та культурної спадщини.

Ключові слова: *урбаністика, культурна пам'ять, меморіальні практики, просторове планування, символіка, топоніміка, архітектура, локальна ідентичність, історична свідомість.*

Urban spaces as a source of formation of local historical consciousness

Viacheslav Kalinichenko,

Doctor of Historical Sciences, Professor, Associate Professor of the Department of History, Archaeology and Humanities, Municipal Establishment “Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy” of Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-2714-9564>

Sergii Frolov,

Candidate of Historical Sciences, Senior Lecturer of the UNESCO Department of Philosophy of Human Communication and Social and Humanitarian Disciplines, State Biotechnological University, Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-2537-4650>

Olena Kropyvko,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Relations and Social Sciences, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-3289-884X>

Abstract: *Urban spaces, as a constituent of the socio-cultural environment, play a vital role in shaping local historical consciousness. They reflect historical*

processes, preserve collective memory, and influence the perception of the past among city residents. The study of the relationship between the urban environment and historical consciousness is particularly relevant in the context of modern urbanization and globalizing shifts. The aim of the article is to substantiate the role of urban spaces in forming local historical consciousness through their symbolic, cultural, and memorial functions. The study employs theoretical methods, including analysis, synthesis, abstraction, induction, and deduction, to examine the link between urban space and historical consciousness. Empirical methods, specifically observation and description, are used to investigate the structure and functions of urban spaces and to determine their impact on collective memory. An integrated approach facilitated the identification of mechanisms through which historical perceptions are formed within the urban environment. As a result of the study, the key approaches to understanding urban space as a carrier of historical memory have been revealed. The socio-cultural approach defines the city as an environment for the formation of collective ideas about the past. The symbolic approach emphasizes the role of signs and symbols in consolidating historical meanings, while the memorial approach views urban space as a system of "sites of memory" (lieux de mémoire). The core mechanisms of symbolic historical representation—including toponymic, monumental, architectural, and socio-commemorative ones—have been identified. It has been established that the historic city center, functional zoning, and the transportation network influence the formation of local historical consciousness through the constant interaction of residents with spatial markers of memory. The conclusions state that urban spaces are essential factors in shaping local historical consciousness, as they ensure the preservation of cultural memory and facilitate the comprehension of historical experience. Preserving the historically significant urban environment is a necessary condition for maintaining local identity and cultural heritage.

Keywords: *urban planning, cultural memory, memorial practices, spatial planning, symbolism, toponymy, architecture, local identity, historical consciousness.*

Постановка проблеми. Міський простір розглядається як середовище формування локальної історичної свідомості та збереження культурної пам'яті міської громади. Актуальність теми зумовлена сучасними процесами урбанізації та глобалізації, які змінюють традиційний зв'язок людини з історичним і культурним середовищем міста. Активна забудова, реконструкція історичних територій і трансформація публічних просторів часто призводять до втрати об'єктів та символів, через які зберігається колективна пам'ять.

Особливого значення набуває дослідження впливу архітектури, меморіальних об'єктів, історичного планування та громадських просторів на сприйняття минулого мешканцями міста. Через взаємодію з міським середовищем формуються уявлення про локальну історію, культурну спадщину та спільну ідентичність. Публічні простори є не лише місцем соціальної взаємодії, а й середовищем відтворення колективних спогадів і культурних смислів.

Проблема посилюється недостатнім урахуванням історичної значущості міського середовища під час сучасного містобудівного розвитку. Це зумовлює необхідність вивчення механізмів взаємодії між міським простором і локальною історичною свідомістю, а також визначення ролі фізичного середовища у збереженні культурної спадщини.

Дослідження має теоретичне й практичне значення, оскільки його результати можуть бути використані у сфері урбаністики, культурної політики та охорони історичної спадщини для формування підходів до збереження історичної ідентичності сучасного міста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення міських просторів як чинника формування локальної історичної свідомості посідає важливе місце в сучасних дослідженнях урбаністики, культурної пам'яті та соціокультурної взаємодії. Наукові праці останніх років засвідчують зростання уваги до міського середовища не лише як фізичного простору, а і як носія історичних смислів, колективної пам'яті та локальної ідентичності. Зокрема, психосоціальний та культурний вимір історичного міського середовища розкривають Ф. Хусейн (F. Hussein), Дж. Стівенс (J. Stephens) та Р. Тіварі (R. Tiwari), розглядаючи історичний міський ландшафт як чинник формування культурної пам'яті та суспільного благополуччя. Автори підкреслюють, що збереження історичних елементів міського середовища сприяє підтримці емоційного зв'язку мешканців із містом та формує відчуття належності до локальної спільноти. Це дозволяє розглядати міський простір як середовище відтворення історичного досвіду та колективної пам'яті [1].

Важливий аспект взаємозв'язку простору, пам'яті та локальної ідентичності досліджують А. Захід (A. Zahid) та Д. Місірлісой (D. Misirlisoy). Автори аналізують механізми формування прив'язаності до місця через історичну пам'ять та культурну ідентичність, наголошуючи, що архітектурне середовище й просторові практики безпосередньо впливають на сприйняття минулого мешканцями міста [2].

Соціально-символічне значення міського простору аналізує М. Садовські (M. Sadowski), визначаючи місто як осередок колективної пам'яті. Особливу увагу приділено ролі вулиць, пам'ятників і меморіальних об'єктів у закріпленні історичних наративів та суспільних уявлень про минуле. Автор підкреслює, що просторові символи формують суспільне сприйняття історії та впливають на конструювання локальної ідентичності [3].

Просторовий вимір пам'яті досліджують Е. Гюбнер (E. Hubner) та П. Дірксмейер (P. Dirksmeier), пропонуючи концепцію «placemories», яка

поєднує простір і пам'ять у межах культурної географії. Дослідники наголошують, що пам'ять закріплюється через конкретні місця, а міський простір є середовищем збереження історичних смислів і соціального досвіду [4].

Філософсько-культурний підхід до осмислення пам'яті місця представляє Дж. Саттон (J. Sutton), аналізуючи емоційний та чуттєвий зв'язок людини з простором. Автор доводить, що взаємодія з міським середовищем формує індивідуальні та колективні уявлення про минуле через повсякденний досвід і просторову пам'ять [5].

У вітчизняному науковому дискурсі методологічні засади дослідження міського простору як соціокультурного явища розкриває В. Шимко. Автор розглядає місто як простір взаємодії спільнот, у межах якого формуються соціальні зв'язки, локальна ідентичність та спільні уявлення про історичне минуле. Це створює основу для аналізу міського середовища як чинника історичної свідомості [6].

Проблеми збереження відкритих міських просторів як об'єктів культурної спадщини досліджує О. Олійник. Авторка акцентує на необхідності збереження історично значущих елементів міського середовища, оскільки саме вони забезпечують безперервність культурної пам'яті та підтримують історичну ідентичність міста [7].

Сучасні підходи до проектування міських просторів висвітлює М. Жалдак (M. Zhaldak), розглядаючи принципи функціональності, адаптивності та естетики громадського середовища. Автор підкреслює, що сучасний міський простір має враховувати не лише функціональні потреби, а й культурний контекст та символічне значення середовища [8].

Інноваційні технології у процесі формування та візуалізації міського простору аналізує У. Гречка (U. Hrechka), підкреслюючи важливість інтеграції AR і VR технологій в архітектурне проектування. Авторка наголошує, що

цифрові технології розширюють можливості збереження та репрезентації історичної пам'яті в міському середовищі [9].

Культурно-комунікаційний аспект просторової організації досліджує Н. Константинова-Гренджа (N. Konstantinova-Hrendzha), аналізуючи роль мистецьких об'єктів у формуванні культурного брендингу та символічного образу простору. Це підкреслює значення культурних практик у процесі конструювання локальної ідентичності та історичних уявлень [10].

Таким чином, сучасні дослідження засвідчують, що міський простір є не лише фізичним середовищем життєдіяльності, а й важливим носієм культурної пам'яті, історичних смислів і локальної ідентичності. Науковці акцентують на ролі архітектури, меморіальних об'єктів, символічних елементів та соціальних практик у формуванні історичної свідомості мешканців.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень у сфері урбаністики та культурної пам'яті, недостатньо вивченими залишаються механізми впливу міського простору на формування локальної історичної свідомості мешканців. Наявні наукові праці переважно зосереджені окремо на архітектурному середовищі або соціокультурних аспектах пам'яті, тоді як їхній взаємозв'язок потребує комплексного аналізу. Обмежено дослідженим є також вплив сучасної забудови та трансформації публічних просторів на збереження історичної ідентичності міста. Запропоноване дослідження спрямоване на поглиблення розуміння ролі міського середовища в збереженні колективної пам'яті та вироблення підходів до збереження культурної спадщини в умовах сучасних урбаністичних змін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування ролі міських просторів як джерела формування локальної історичної свідомості через їхню символічну, культурну та меморіальну функції.

Відповідно до мети сформульовано такі завдання:

- 1) розкрити підходи до розуміння міського простору як носія історичної пам'яті;
- 2) визначити механізми символічної репрезентації історії в структурі міського середовища;
- 3) схарактеризувати взаємозв'язок між просторовою організацією міста та формуванням локальної історичної свідомості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міські простори є важливим носієм історичної пам'яті, у якому через архітектуру, топоніміку, пам'ятники та інші елементи середовища закріплюються уявлення про минуле. Вони формують спосіб сприйняття історії на локальному рівні, впливаючи на колективну свідомість мешканців і сприяючи усвідомленню їхньої належності до певної територіальної спільноти.

У сучасних гуманітарних дослідженнях міський простір розглядається як складне багатовимірне явище, що поєднує матеріальні, соціальні та символічні характеристики. Його роль у формуванні та збереженні історичної пам'яті аналізується в межах різних теоретичних підходів, кожен із яких акцентує на окремих аспектах взаємодії простору, культури та суспільної свідомості. Узагальнення цих підходів дозволяє глибше зрозуміти механізми, через які міське середовище стає носієм і транслятором історичних смислів (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до розуміння міського простору як носія історичної пам'яті

Підхід	Основна ідея	Розуміння міського простору	Значення для історичної пам'яті
Соціокультурний	Простір формується через взаємодію суспільства й культури	Місто розглядається як результат соціальних практик і культурних кодів	Закріплює колективні уявлення про минуле через повсякденні практики

Символічний	Простір наповнений знаками та символами	Міське середовище як система символів (пам'ятники, топоніми, архітектура)	Формує уявлення про історичні події та постаті
Меморіальний	Простір як місце пам'яті	Місто як сукупність «місць пам'яті»	Зберігає та актуалізує історичні події в публічному просторі
Урбаністично-антропологічний	Людина як активний інтерпретатор простору	Місто як середовище щоденного досвіду мешканців	Формує індивідуальне та колективне історичне сприйняття
Семіотичний	Простір як система знаків	Місто як текст, який «читається» через його елементи	Передає історичні смисли через просторові коди

Джерело: створено авторами на основі [11, с. 6; 12, с. 72; 13, с. 66; 14, с. 12; 15, с. 55; 16, с. 40; 17, с. 34]

Аналіз даних таблиці 1 дає змогу стверджувати, що історичні смисли проявляються не абстрактно, а через конкретні просторові елементи, які функціонують у повсякденному житті людей. У межах соціокультурного підходу значення міського простору розглядається як результат постійної взаємодії мешканців із ним у процесі повсякденних практик [11, с. 6; 12, с. 72]. Наприклад, у районах історичних міст України, таких як Львів чи Чернівці, регулярне використання старих вуличних маршрутів і громадських просторів призводить до того, що у свідомості жителів закріплюється уявлення про історичну тяглість міського розвитку.

Символічний підхід пояснює, що історія в місті фіксується через знакові елементи, які отримують суспільно визнане значення в певний період часу [13, с. 66]. Наприклад, коли в Україні в різні роки змінювалися назви вулиць у межах політики декомунізації, це впливало на те, як мешканці починали

інтерпретувати простір, оскільки нові назви поступово витісняли попередні історичні наративи.

Меморіальний підхід акцентує на тому, що окремі міські локації стають значущими тоді, коли вони пов'язані з конкретними подіями й підтримуються через публічні практики вшанування [14, с. 12]. Наприклад, меморіальні простори, створені після подій Революції Гідності 2013–2014 років у Києві, регулярно відвідують люди під час пам'ятних дат, що забезпечує постійну присутність цих подій у суспільному сприйнятті.

Урбаністично-антропологічний підхід пояснює, що кожна людина по-різному сприймає міський простір залежно від власного досвіду, часу перебування в місті та соціального оточення [15, с. 55]. Наприклад, для мешканців невеликих історичних міст Західної України щоденний рух через центральну площу може бути пов'язаний не лише з практичною функцією, а й із пам'яттю про події, які вони особисто або через родинні розповіді пов'язують із цим місцем.

Семіотичний підхід розглядає міське середовище як систему знаків, які «зчитуються» людьми залежно від того, які історичні знання вони вже мають [16, с. 40; 17, с. 34]. Наприклад, поєднання сучасної забудови з автентичними історичними будівлями в одному районі сприймається як візуальне свідчення змін, які відбувалися в місті протягом різних періодів.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що міський простір впливає на формування історичної пам'яті за умови його активного використання в повсякденному житті, закріплення в ньому символів певної епохи, функціонування як простору пам'ятних практик та інтерпретації людьми крізь призму власного досвіду й конкретних соціокультурних умов.

Символічна репрезентація історії в міському середовищі формується через сукупність просторових, культурних і комунікативних практик, які закріплюють історичні смисли в матеріальній структурі міста. Такі механізми

забезпечують трансляцію колективної пам'яті та впливають на способи її сприйняття мешканцями, перетворюючи міський простір на носій історичних наративів (табл. 2).

Таблиця 2

Механізми символічної репрезентації історії в структурі міського середовища

Механізм	Характеристика	Приклад прояву в міському середовищі	Функція у формуванні історичної пам'яті
Топонімічний	Закріплення історичних назв у міському просторі	Назви вулиць, площ, районів	Фіксує історичні події та постаті в повсякденному досвіді
Монументальний	Використання пам'ятників і меморіалів	Пам'ятники, меморіальні комплекси	Візуалізує значущі події та формує офіційний наратив
Архітектурний	Збереження та стилізація історичної забудови	Історичні будівлі, реконструкції	Матеріалізує історичні епохи в просторі міста
Культурно-комеморативний	Організація пам'ятних практик	Дні пам'яті, міські заходи	Актуалізує історичні події в суспільній свідомості
Візуально-інформаційний	Використання знаків і пояснювальних елементів	Інформаційні таблички, історичні маркери	Інтерпретує міський простір як носій історичних смислів

Джерело: створено авторами на основі [18, с. 146; 19, с. 204; 20, с. 260; 21, с. 36; 22, с. 288]

Як бачимо з табл. 2, одним із важливих механізмів символічної репрезентації історії в міському середовищі є топонімічний рівень, який забезпечує закріплення історичних подій, постатей і культурних орієнтирів у повсякденному просторі міста. В українському урбаністичному середовищі це проявляється через процеси перейменування вулиць, площ і районів, унаслідок

чого відбувається переосмислення радянської спадщини та актуалізація національно орієнтованих історичних наративів. Прикладом може бути м. Харків. Подібна тенденція характерна для багатьох міст України, де топонімічні трансформації є важливим інструментом формування колективної пам'яті та символічного оновлення міського простору.

Монументальний механізм можна побачити в м. Одеса, де пам'ятники, розміщені в центральних зонах, формують різні пласти історичної пам'яті, а їхнє сприйняття змінюється залежно від політичного та суспільного контексту, у якому вони інтерпретуються мешканцями.

Архітектурний вимір яскраво проявляється у м. Кам'янець-Подільський, де фортеця та історична забудова створюють простір, у якому минуле не відокремлене від сучасності, а постійно присутнє у візуальному досвіді тих, хто перебуває в місті.

Культурно-комеморативний механізм простежується у м. Львів під час щорічних міських вшанувань, коли центральні площі стають простором проведення заходів, що актуалізують події Другої світової війни або сучасної історії України та залучають до цього мешканців різного віку.

Візуально-інформаційний рівень можна спостерігати в м. Ужгород, де на історичних будівлях розміщені пояснювальні таблички кількома мовами, що дозволяє одночасно враховувати локальний та туристичний контекст сприйняття міської історії.

Узагальнення наведених прикладів свідчить, що символічні механізми функціонують у міському середовищі неоднаково, залежно від локального контексту, проте їхньою спільною ознакою є інтеграція історичних смислів у структуру повсякденного простору. У такий спосіб історичні наративи поступово стають частиною щоденного досвіду мешканців, набуваючи статусу елементів буденної соціокультурної реальності.

Просторова організація міста безпосередньо впливає на способи сприйняття та інтерпретації історії його мешканцями, оскільки структура міського середовища задає умови повсякденного контакту з матеріальними носіями пам'яті. Через розміщення історичних об'єктів, зонування та функціональне наповнення територій формується специфічний досвід взаємодії з минулим, що поступово трансформується в локальну історичну свідомість (табл. 3).

Таблиця 3

Взаємозв'язок між просторовою організацією міста та формуванням локальної історичної свідомості

Елемент просторової організації	Характер впливу	Прояв у міському середовищі	Вплив на локальну історичну свідомість
Історичний центр міста	Концентрація історичних об'єктів	Старі райони, архітектурні пам'ятки	Формує відчуття історичної глибини міста
Функціональне зонування	Розподіл простору за призначенням	Житлові, промислові, адміністративні зони	Структурує уявлення про розвиток міста в часі
Транспортна мережа	Організація руху та доступу	Маршрути, вузли, площі	Забезпечує щоденний контакт із просторовими маркерами пам'яті
Публічні простори	Осередки соціальної взаємодії	Площі, парки, набережні	Сприяє колективному осмисленню історії
Просторові контрасти	Співіснування старого й нового	Історична забудова поруч із сучасною	Формує уявлення про безперервність історичного розвитку

Джерело: створено авторами на основі [23, с. 67; 24, с. 280; 24, с. 2; 25; 26, с. 280]

Взаємозв'язок між просторовою організацією міста та формуванням локальної історичної свідомості проявляється через конкретні трансформації міського середовища, які відбувалися в різні історичні періоди та були зафіксовані в досвіді мешканців.

Історичний центр у м. Львів, який з 1998 року внесено до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, функціонує як простір, де поєднання середньовічної та ренесансної забудови щоденно формує в мешканців уявлення про багатовікову тяглість міської історії, оскільки ці об'єкти зберігаються в активному міському житті, а не лише в музейному форматі.

Функціональне зонування можна проілюструвати на прикладі м. Дніпро після 1945 року, коли внаслідок післявоєнної відбудови сформувалися нові промислові райони, просторове розміщення яких нині дає змогу пов'язувати індустріальний розвиток міста з періодом радянської модернізації другої половини ХХ століття.

Транспортна структура м. Харків, що активно розширювалася у 1975–1986 роках у процесі будівництва нових ліній метро, сформувала просторові зв'язки між історичними та новими районами міста, завдяки чому щоденні маршрути пасажирів опосередковано забезпечують візуальне сприйняття різних історичних шарів урбаністичного середовища.

Публічні простори м. Київ після 2014 року набули нового значення, оскільки Майдан Незалежності почав регулярно використовуватися як місце вшанування подій Революції Гідності, що перетворило його з адміністративної площі на простір колективної пам'яті сучасної історії України.

Просторові контрасти особливо помітні в м. Одеса, де після 2000-х років сучасна забудова на Французькому бульварі співіснує з архітектурою кінця ХІХ – початку ХХ століття, що дозволяє мешканцям одночасно спостерігати різні етапи розвитку міста в межах одного району.

Отже, можна стверджувати, що історичні зміни, зафіксовані в конкретних датах і просторових рішеннях, поступово інтегруються в повсякденне життя мешканців і через це формують у них стале уявлення про історичну динаміку власного міста.

Таким чином, міські простори є не лише фізичним середовищем життєдіяльності, а й складною системою, у якій через просторову організацію, символічні форми та повсякденні практики мешканців закріплюються уявлення про історичний розвиток конкретної територіальної спільноти. У процесі взаємодії людини з міським середовищем відбувається поступове формування локальної історичної свідомості, що базується на поєднанні особистого досвіду, колективної пам'яті та матеріальних слідів минулого. Місто в цьому контексті постає як динамічний простір, у якому історія не лише зберігається, а й постійно переосмислюється через зміну його структури та функцій, що визначає сталість культурної ідентичності громади.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що міські простори є важливим джерелом формування локальної історичної свідомості, оскільки через їхню символічну, культурну та меморіальну функції відбувається закріплення уявлень про минуле в межах конкретної територіальної спільноти. Просторове середовище міста постає не лише як матеріально організована структура, а і як носій смислів, що впливають на формування історичних уявлень і способів інтерпретації минулого його мешканцями.

Доведено, що різні теоретичні підходи (соціокультурний, символічний, меморіальний, урбаністично-антропологічний та семіотичний) розкривають багатовимірність міського простору як носія історичної пам'яті, при цьому кожен із них фіксує окремий механізм її формування – від повсякденних практик до системи знаків і «місць пам'яті». Це підтверджує, що історична

пам'ять у міському середовищі є результатом поєднання соціальних, культурних та просторових чинників.

Встановлено, що символічна репрезентація історії реалізується через взаємодію топонімічних, монументальних, архітектурних, культурно-комеморативних і візуально-інформаційних механізмів, які забезпечують фіксацію та трансляцію історичних смислів у міському просторі. У результаті їхньої дії місто набуває функції структурованого носія колективної пам'яті, де історія стає частиною повсякденного досвіду мешканців.

Обґрунтовано, що просторова організація міста безпосередньо впливає на формування локальної історичної свідомості через історичні центри, функціональне зонування, транспортну мережу, публічні простори та просторові контрасти, які задають різні режими взаємодії з минулим. Саме ці елементи забезпечують постійний контакт населення з матеріальними носіями історії та сприяють її інтеграції в повсякденне сприйняття.

Узагальнено, що поєднання просторової структури міста та механізмів символічної репрезентації формує цілісне середовище, у якому локальна історична свідомість не лише зберігається, а й постійно відтворюється та трансформується під впливом соціальних практик.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому вивченні трансформацій міського простору під впливом сучасних урбаністичних процесів та їхнього впливу на зміну форм і змісту локальної історичної пам'яті в різних типах міських спільнот.

Список використаних джерел

1. Hussein F., Stephens J., Tiwari R. Towards Psychosocial Well-Being in Historic Urban Landscapes: The Contribution of Cultural Memory. *Urban Science*. 2020. Vol. 4, № 4. Article 59. DOI: <https://doi.org/10.3390/urbansci4040059>

2. Zahid A., Misirlisoy D. Measuring place attachment, identity, and memory in urban spaces: case of the walled city of Lahore, Pakistan. *Journal of Architecture and Urbanism*. 2021. Vol. 45, № 2. P. 171–182. DOI: <https://doi.org/10.3846/jau.2021.15183>
3. Sadowski M. M. City as a Locus of Collective Memory. Streets, Monuments and Human Rights. *Zeitschrift für Rechtssoziologie*. 2020. Vol. 40, № 1–2. P. 209–240. DOI: <https://doi.org/10.1515/zfrs-2020-0008>
4. Hubner E., Dirksmeier P. Geography of *placemories*: deciphering spatialised memories. *Cultural geographies*. 2022. Vol. 30, № 1. P. 103–121. DOI: <https://doi.org/10.1177/14744740221123564>
5. Sutton J. Situated Affects and Place Memory. *Topoi*. 2024. Vol. 43. P. 593–606. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11245-024-10053-8>
6. Шимко В. Місто як простір спільнот. Методологічний нарис. *Психологічний журнал*. 2022. № 9. С. 72–82. DOI: <https://doi.org/10.31499/2617-2100.9.2022.270051>
7. Олійник О.П. Відкритий міський простір як об'єкт культурної спадщини: методи виявлення та збереження. *Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування*. 2020. № 58. С. 178–191. DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2020.58.178-191>
8. Zhaldak M. Innovative concepts for designing commercial spaces: functionality, adaptability and aesthetics. *Periodicals of Engineering and Natural Sciences (PEN)*. 2025. Vol. 13, № 4. P. 911–924. DOI: <https://doi.org/10.21533/pen.v13.i4.632>
9. Hrechka U. Integration of AR and VR into Architectural Design and Spatial Solution Verification Processes. *Emerging Frontiers Library for The American Journal of Interdisciplinary Innovations and Research*. 2025. Vol. 7, № 12. P. 48–60. URL: <https://emergingsociety.org/index.php/efltajir/article/view/632/626> (дата звернення 05.03.2026).

10. Konstantinova-Hrendzha N. The Didactic Potential of Edible Art Objects in the Development of Cultural Event Branding Strategies. Педагогічна Академія: наукові записки. 2026. № 28. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19368984>
11. Дичковський С. І. Туристичне освоєння соціокультурного простору міста. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2020. № 3. Р. 3–13. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2020.220068>
12. Ховрак І. В. Управління процесами створення публічних просторів: досягнення сталого міського розвитку шляхом подолання соціального виключення. *Економіко-правові проблеми розвитку міста*. 2020. № 4. Р. 69–76. DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2020.04.069>
13. Батенко А. О. Мурал-арт як складова культурного простору міста. *Українські культурологічні студії*. 2020. № 2 (7). Р. 65–68. DOI: [https://doi.org/10.17721/ucs.2020.2\(7\).11](https://doi.org/10.17721/ucs.2020.2(7).11)
14. Kuczabski A., Boychuk A. Decommunization of urban toponymy in Ukraine: causes and consequences. *Journal of Geography, Politics and Society*. 2020. Vol. 10, № 4. Р. 8–16. DOI: <https://doi.org/10.26881/jpgs.2020.4.02>
15. Примаченко Я. Трансформація «місць пам'яті» в культурному просторі пострадянського Києва (на прикладі вулиці Січневого Повстання). *Місто: історія, культура, суспільство* 2020. № 8(1). С. 54–70. DOI: <https://doi.org/10.15407/mics2020.08.054>
16. Буцикіна Є. Втілена міська пам'ять: прогулянка, руїни та естетика турботи в сучасній Україні (кейс Тячева). *Українські культурологічні студії*. 2025. № 2 (17). С. 38–42. DOI: [https://doi.org/10.17721/ucs.2025.2\(17\).06](https://doi.org/10.17721/ucs.2025.2(17).06)
17. Мезенцев К. В., Провотар Н. І., Пальчук М. В. Публічні простори через призму партисипативного міського планування – приклад Києва.

Український географічний журнал. 2020. № 2. С. 30–37. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2020.02.030>

18. Gnatiuk O., Glybovets V. Do street status and centrality matter for post-socialist memory policy? The experience of Ukrainian cities. *Geographia Polonica*. 2020. Vol. 93, № 2. P. 139–161. DOI: <https://doi.org/10.7163/gpol.0167>

19. Андрійчук М. Т. Дискурс пам'ятей в назвах київських вулиць та площ (2014–2020 роки). *Обрії друкарства*. 2021. № 1(9). С. 193–216. DOI: [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2021.1\(9\).240622](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2021.1(9).240622)

20. Vlasenko Y., Ryan B. D. Decommunization by design: analyzing the post-independence transformation of Soviet-era architectural urbanism in Kyiv, Ukraine. *Journal of Urban History*. 2022. Vol. 50, № 2. P. 247–288. DOI: <https://doi.org/10.1177/00961442221079802>

21. Husak V. S. Hodonyms as political signs: from de-Sovietization to de-Russification in Ukraine. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2025. № 215. P. 35–41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-215-4>

22. Oliynyk O. Connotative semantics of urban space. *Urban development and spatial planning*. 2020. № 75. P. 286–296. DOI: <https://doi.org/10.32347/2076-815x.2020.75.286-296>

23. Нагорний Т. (2023). Топонімічна деколонізація міста Києва: просторово-орієнтаційний аспект. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія*. 2023. № 86-87. С. 65–72. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2721.2023.87.4>

24. Shlipchenko S., Anisimov O. 4 Blocks in Podil: Kyiv's Response to the Crisis of Modernist Planning. *City History, Culture, Society*. 2022. Vol. 1. № 13. P. 276–307. DOI: <https://doi.org/10.15407/mics2022.01.276>

25. Tymynskyi V. Mobilization, Assembling and Translation of Integrated Urban Development Policy in Ukraine: Revealing Strategies, Actors and Labors.

26. Свинаренко Ю. О., Коротков В. Ю., Кобзан С. М., Поморцева О. Є. Модель відновлення пам'яток архітектури та містобудування із застосуванням геінформаційних технологій. *Комунальне господарство міст.* 2022. Вип. 3, № 170. С. 278–285. DOI: <https://doi.org/10.33042/2522-1809-2022-3-170-278-285>